

Lectio praecursoria
Johanna Skurnik
25.11.2017

Making Geographies: The Circulation of British Geographical Knowledge of Australia, 1829-1863

**

Learned Custos, my esteemed Opponent, Ladies and Gentlemen

Arvoisa kustos, arvoisa vastaväittäjä, hyvät kuulijat

Vuonna 1863, reilu 150 vuotta sitten, Etelä-Australian entinen kuvernööri Sir Richard MacDonnell aloitteli Australiaa käsittelevää luentoaan Dublinissa, Irlannissa. Luentonsa aluksi MacDonnell pohti kysymystä, joka on jokaiselle tutkijalle perin tuttu: miten valita kaikesta siitä materiaalin ja tiedon määrästä, joka on käsillä ja erotella siitä olennainen muiden nähtäväksi, kuultavaksi ja ymmärrettäväksi?

Kuinka kertoa ilmiöstä, joka on monelle tuntematon ja jota on mahdollista lähestyä niin uskottoman monesta näkökulmasta? MacDonnellin luento motivoi pyrkimys kertoa siitä, mitä Australia on ja mitä se voisi olla. Kyseessä oli siis yksinkertainen kysymys siitä, millainen manner oli ominaisuuksiltaan ja millaisena sen merkitys osana Britannian imperiumia 1800-luvun puolivälin paikkeilla voitaisiin nähdä.

MacDonnellin luento - aivan kuten lukuisat 1800-luvulla luetut kirjoitukset ja kartat Australian maantieteestä - olivat osa prosesseja, joissa mantereesta muodostettiin tietoa ja sille annettiin merkityksiä. Pohtiessaan, miten kertoa toisella puolella maapalloa olevasta mantereesta ja tehdä siitä paremmin tunnettu, kuvernööri MacDonnell osui maailman tuntemisen ja tietämisen kannalta olennaisiin kysymyksiin tiedon valikoimisesta ja kommunikoimisesta. Nämä kysymykset ovat olennaisessa yhteydessä tutkimusongelmiin, jotka ovat motivoineet minua

tarttumaan väitöskirjani aiheeseen. Miten jostakin aiemmin tuntemattomasta tulee tunnettu, ymmärrettävä ja siten myös hallittava? Millaista tiedon prosessointia ja eteenpäin välittämistä tähän vaaditaan? Millä tavalla ja kenen toimesta tiettyä ilmiötä koskeva tieto tulee esittää, jotta se hyväksytään luotettavana tietona maailmasta? Ja kaikista suurimpana kysymyksenä: millainen merkitys tiedolla ja tietämisen järjestelmillä on historiallisen muutoksen aikaansaajina?

Tämän kaltaisten kysymysten motivoimana olen tänään tarkastettavassa väitöskirjassani tutkinut, kuinka tiettyjen brittitoimijoiden ryhmät osallistuivat Australian mannerta koskevan tiedon tuottamiseen 1800-luvun keskivaiheilla. Tutkimukseni näkökulma on ajankohtainen ja nykyhetken kannalta kiinnostava, sillä kysymykset siitä, kuinka ymmärrykset globaalisti tunnustetuista ”tosiasioista” ovat syntyneet, ovat läsnä monien nykypäivän ilmiöiden kohdalla.

Mikä määrittyy todeksi ja mikä ei puhuttaessa ilmastonmuutoksesta? Millaisen tiedon perusteella ryhdymme toimiin luonnon monimuotoisuuden heikkenemistä vastaan taistellaksemme? Millaista tutkimusta tulisi tehdä vastataksemme esimerkiksi antibioottiresistenssin luomiin terveydellisiin haasteisiin? Ymmärrys näistä ilmiöistä on historiallisten prosessien tuloksena rakentunutta ja jatkuvassa muutoksessa, aivan kuten maantieteellinen tieto Australiasta 1800-luvulla.

Tosiasiat ovat myös kiistanalaisia. Otetaan esimerkiksi kysymys siitä, onko planeettamme muodoltaan pallo vai littana maamassa. Ajattelemme helposti, että nykyisin vallitsee globaalisti jaettu ymmärrys, että maapallo on nimensä mukaisesti pallo. Silti esimerkiksi Yhdysvalloissa toimii tälläkin hetkellä reilun viiden ja puolen sadan hengen *the Flat Earth Society*, joka kampanjoi maapallon muodosta kerrottua suurta ja pyöreää valhetta vastaan.

Maapallon litteyden puolesta argumentoivat *the Flat Earth Society*n jäsenet ovat suhteellisesta marginaalisuudestaan huolimatta kelpo esimerkki osoittamaan, kuinka tosiasia on suhteellinen käsite. *The Flat Earth Society*n perusargumentti kuulostaa varmasti monesta epäuskottavalta, ehkä jopa naurettavalta. Nämä reaktiot osoittavat, että joillekin ihmisille globaalisti hyväksytyt tosiasiat eivät olekaan tosia vaan he jakavat päinvastaisen näkemyksen. Totena pidettyjen asioiden olemassaolo perustuu tiedon jakamiseen ja luottamukseen. Ne ovat sosiaalisten ja paikkoihin sidottujen tekijöiden varaan rakentuvia.

KUVA 1: 1800-luvun alussa Australia tunnettiin yleisesti nimellä New Holland. Kartoilla oleva tieto kopioitui kartografiien työn tuloksena eri puolille maailmaa: tämä Yhdysvalloissa valmistettu kartta on piirretty britti-kartografi Aaron Arrowsmithin kartan perusteella ja se osoittaa millaisia ratkaisuja kartografit tekivät tietojen ollessa puutteellisia. New Holland. From Arrowsmith's large chart of the Pacific Ocean. (Published by John Conrad & Co., Philadelphia. 1804) Lähde: David Rumsey Historical Map Collection.

<https://www.davidrumsey.com/luna/servlet/s/wbs9q7>

Tieto, tietämisen tavat ja uskomusjärjestelmät siis liikuttavat meitä nyt, kuten ne ovat tehneet myös menneisyydessä. Keskeinen kysymys on, miten päästä tiedon ja tietorakenteiden muodostumisen ja vakiinnuttamisen jäljille. Mitkä toimijat näissä prosesseissa ovat olleet keskeisiä ja keitä tulisi tutkia?

Väitöskirjassani olen vastannut näihin kysymyksiin kohdentamalla katseeni yksilöiden sijasta laajempien toimijajoukkojen toimintaan, sillä tiedon muodostuminen ja vakiintuminen ovat yhtä yksittäistä keksijää laajempia prosesseja. Vasta tullessaan jaetuksi, tietty löytö saa voimansa määrittää maailmaa.

Australian maantiede 1800-luvun keskivaiheilla Britannian imperiumin kontekstissa oli tulosta useiden eri toimijoiden tietotyöstä. Tunnistaakseni mitkä toimijat olivat merkittävässä asemassa Australiaa koskevan tiedon käsittelyssä, olen hyödyntänyt monipuolisia aineistoja, jotka kertovat tiedon työstämisen ja liikkumisen eri vaiheista. Muistan hyvin, kuinka istuessani Lontoossa Royal Geographical Societyn arkistossa keväällä 2013 aloin vähitellen ymmärtää mistä käsissäni olevat kirjeet ja niihin tehdyt merkinnät oikeastaan kertoivat. Siirtomaaministeriöstä saapuneet kirjeet ja niiden liitteet kuten käsikirjoituskartat ja raportit olivat todisteita paitsi ajattelun prosesseista, myös siitä millaista tietoa minäkin ajankohtana oltiin voitu välittää eteenpäin. Mitä oli jätetty pois ja millaista tietoa minäkin ajanhetkenä oli saatavilla eri paikoissa. Tämän ymmärtäminen oli tutkimukseni kannalta keskeinen havainto, sillä se johdatti minut tutkimukseni pääaineiston muodostaneen Australian siirtokuntien ja Lontoon välisen virallisen kirjeenvaihdon jäljille.

Väitöskirjassani olen tunnistanut yhden keskeisen tiedon liikkumisen järjestelmän, joka lisää merkittävästi tietoa tiedon liikkumisesta Britannian imperiumissa. Tutkimukseni edetessä huomasin, että Britannian imperiumin päivittäistä hallintoa pyörittäneiden virkamiesten välillä matkanneet tuhannet kirjeet muodostivat perustan Australiaa koskevan maantieteellisen tiedon käsittelemiselle. Tämä järjestelmä mahdollisti johdonmukaisen tiedon muodostuksen Lontoossa ja sitoi valtamerien takana sijainneet siirtokunnat osaksi laajempia tiedonmuodostuksen prosesseja. Kirjeenvaihto alleviivasi, että luotettava maantieteellinen tieto ja käyttökelpoiset kartat olivat virkamiehille tärkeitä. Kartoilla britit esittivät Australian omana territorionaan. Paikkaan sidottu tieto auttoi suunnittelemaan mantereen hallintoa ja organisoimaan sen resurssien käyttämistä.

Marginaalimerkintöjä ja muistioita seuraamalla selvitin, minne siirtomaaministeriön virkamiehet päättivät välittää kirjeiden ja niiden liitteiden sisältämää tietoa. Usein sen saivat poikkeuksitta käsiinsä luottoasemiin päässeet, vuonna 1830 perustettu maantieteellinen seura Royal Geographical Society ja yksi aikansa keskeinen kartografi, John Arrowsmith. Nämä toimijat kuluttivat saamiensa tietoaineistoja prosessoimalla ja yhdistelemällä niitä, julkaisemalla sitä artikkeleina ja karttoina. Vertailemalla käsikirjoitusaineistoja julkaistuihin materiaaleihin selvitin, kuinka nämä toimijat ja virkamiehet itse muokkasivat tietoa muodosta toiseen. Britanniassa valmistetut kartat ja kirjoitukset matkasivat usein varsin nopeasti takaisin siirtokuntiin, joissa kuvernöörit, maanmittaajat ja lehdistö analysoivat, arvioivat ja kritisoivat niiden sisältämiä tulkintoja. Näiden toistuvien arkisten käytäntöjen tuloksena vakiinnutettiin Australiaa koskevaa tietoa esimerkiksi siitä, kuinka laajalle viljelyskelpoiset alueet ylsivät, minne joet virtasivat ja mitä mantereeseen sisäosista oikeastaan oli löydettävissä.

Tutkimukseni osoittaa arkistomateriaalin arvon tiedon historian tutkimukselle. Oman tutkimukseni kontekstissa kirjeiden marginaalimerkinnät ja muistiot osoittavat, kuinka Lontooseen eri puolilta maapalloa virtaavaa tietomassaa pyrittiin hallitsemaan. Kirjeiden kopioiminen ja karttojen lainaaminen eri toimijoille kertovat käytännöistä, jotka osoittavat, että maantieteellinen tieto oli jatkuvassa liikkeessä.

KUVA 2: Kartografi John Arrowsmithillä (1790–1873) oli merkittävä asema Australian kartoittamisessa tämän laajojen ja monipuolisten tiedon verkostojensa vuoksi. Hänen karttojaan käytettiin eri puolilla maailmaa. Arrowsmith, John. Australia from surveys made by order of the British Government, 1862. Lähde: State Library of New South Wales.

http://digital.sl.nsw.gov.au/delivery/DeliveryManagerServlet?embedded=true&toolbar=false&dps_pid=IE3738607

Tiedon ja tieteen historian tutkimuksessa monisuuntaiseen tiedon liikkumiseen viitataan nykyisin usein sirkulatorisena prosessina. Useat tieteen ja tiedon historioitsijat ovat pyrkineet edistämään sirkulaation käsitteen teoreettista määrittelyä ja pohjustamaan siirtymistä pois ajatusmallista, jossa liike on alun perin nähty suoraviivaisena leviämisenä. On siis pyritty muotoilemaan tiedon muodostuksen teoria, joka ei olettaisi, että tieto syntyisi tietyssä paikassa ja leviäisi sieltä muualle muotoaan muuttamatta. Johtavana ajatuksena on, että tieto on lähtökohtaisesti sekoittunutta, vailla selkeää alkupistettä. Erilaiset löydökset tai keksinnöt, jotka muuttavat ymmärrystämme maailmasta, ovat osa laajempia eri puolilla maailmaa käynnissä olevia tiedon muodostamisen prosesseja.

Omassa tutkimuksessani olen halunnut edistää edellä mainittuja keskusteluja testaamalla empiirisesti tiedon liikkumista koskevia teoreettisia muotoiluja. Omat havaintoni korostavat, että ymmärtääksemme miten tietoa muodostetaan, on tarpeen ymmärtää verkostoa, joka on tiedon käsittelyn ja liikkeen perustana. Seuraamalla tiedon liikkeitä ja sitä liikuttaneita toimijoita päästään käsiksi kysymyksiin vallasta: kuka päättää millaista tietoa välitetään eteenpäin ja millaisessa muodossa?

Kysymykset vallasta ovat läsnä aina paikkojen nimeämisestä ja eri henkilöiden tuottaman tiedon omimisesta tai sivuuttamisesta kokonaisten tietämisten tapojen syrjäyttämiseen ja mitätöimiseen asti. Australian kontekstissa brittien rakentamat tilalliset ja tiedolliset käsitykset vakiintuivat ja levisivät arkipäiväisen tietotyön tuloksena. Ne syrjäyttivät Australian alkuperäisten asukkaiden tavat tuntea manner, jota he olivat asuttaneet kymmeniä tuhansia vuosia.

Mannerta koskevat tiedon jyväset ja niiden arvo näyttäytyivät erilaisina Australian takamaiden tutkimusmatkailijalle kuin Lontoossa siirtomaaministeriön karttahuoneessa usein ahertaneelle Arrowsmithille. Samalla eri paikoissa eri toimijoiden tuottama tieto määrittyi toista luotettavammaksi. Esimerkiksi sekä Britanniassa että siirtokunnissa Arrowsmithin karttoja arvostettiin, mutta siirtokunnissa myös argumentoitiin, että kartat tyhjine kohtineen antoivat mantereesta tuntemattomamman kuvan kuin se oikeasti oli. Muodostuneet ymmärrykset eivät siten olleet yhtenäisiä. Eri paikoissa saatavilla olevan tiedon määrä ja eri toimijoiden intressit vaikuttivat siihen, millaisia karttoja voitiin valmistaa ja millaisia päätelmiä tutkimusmatkojen tuloksista voitiin tehdä.

Eri toimijoiden tietotyön seuraaminen osoittaa kuinka kaoottista ja sattumanvaraista tiedon tuottaminen käytännössä oli. Tiedon välittämiseen paikasta ja toimijalta toiselle liittyi monenlaisia haasteita: karttoja ja raportteja katosi, tutkimusmatkailijoiden ja kuvernöörien lausunnot olivat ristiriitaisia, ja käyttökelpoisten karttojen valmistaminen osoittautui kuviteltua haastavammaksi. Seuraamalla tiedon liikkeitä, muuntelua, toistumista ja katoamista on mahdollista ymmärtää miksi ja miten tiettyinä ajanhetkinä tuotettu tieto tuli osaksi mannerta koskevia yleistyksiä. Väitöskirjani johdattaa pohtimaan millainen merkitys eri tyyppisillä aineistoilla oli näissä prosesseissa.

Tutkimukseni tulokset osoittavat, että järjestelmällisellä tietotyöllä on uskomaton voima maailmaa koskevien tietorakenteiden luomisessa ja vakiinnuttamisessa. Ne osoittavat kuinka historiallinen muutos pohjimmiltaan tapahtuu paikallisella tasolla. Samalla tulokseni korostavat kuinka yksittäisillä toimijoilla kuten vaikka John Arrowsmithillä voi olla näissä prosesseissa äärimmäisen keskeinen rooli.

Väitöstutkimuksessani olen tehnyt näkyväksi niitä sosiaalisia ja poliittisia prosesseja, joiden tuloksena britit muodostivat maantieteellistä tietoa Australiasta 1800-luvun keskivaiheilla.

Kokonaisuudessaan maantieteellisen tiedon muodostamista käsittelevä väitöskirjani osoittaa millaisten vaiheiden kautta laajemmat tietämisen tapoja ja tiedon muotoja pohjustavat rakenteet ovat käytännössä muodostuneet. Yksinkertaisesti sanottuna: väitöstutkimukseni on kannanotto sen puolesta, kuinka hyödyllistä on ottaa historiantutkimuksen lähtökohdaksi tieto ja ymmärtää tieto ja tietämisen järjestelmät historiallisia muutoksia liikkeellepanevinä voimina. Tieto maailmasta liikuttaa meitä – mutta miten tieto ja ”tunnetut” asiat minäkin ajanhetkenä syntyvät, ei ole itsestään selvää. Tieto ei ole viatonta tai puhdasta. Historiantutkijan yksi keskeinen tehtävä onkin oman asiantuntijuutensa kautta osoittaa, että näin ei ole ollut menneisyydessä eikä siksi niin tule olettaa olevan tälläkään hetkellä.

Niin, milloin eri asioista tulee ”tunnettuja”? Millainen merkitys erilaisilla materiaaleilla ja eri henkilöillä on näissä prosesseissa? Nämä tiedon muodostamiseen liittyvät kysymykset olivat työni lähtökohtia, ja toivon, että nyt seuraava keskustelu johdattaa teidät syvemmälle näihin teemoihin.

